

чи з ідеї несумірності Бога і світу, протиставлення трансцендентного світу як світу істини і добра, створеного Богом із нічого, нестабільному, тимчасовому, гріховному світу зла, де панують жорстокість, свавілля, неправда, підступ, зрада й насильство. Сенс людського життя В. вбачав у набутті людиною найвищого рівня духовності, перевтілення її у “внутрішню” людину шляхом входження у містичний стан “обоження”. Все це досягається, на думку В., через самозаглиблення, самопізнання, моральне вдосконалення, інтеріоризацію християнських істин, здійснення життя в істині, що, у свою чергу, передбачало цілковите самозречення, відмову від усього мирського, в т. ч. від рідних і близьких, постійний самопримус, приречення себе на добровільні злиди й поневіряння, повне усамітнення у монастирських стінах тощо. Велике значення у цьому процесі В. надавав власним зусиллям людини, що свідчить про його оперття на концепцію людського самовладдя як одну з провідних концепцій греко-візантійської і давньоукр. думки. Вплив *Реформації* позначився на формуванні уявлень В. про церкву не як про надособистісну силу, а союз віруючих, на обстоюванні ним ідеї всесященства і прикликання священиків мирянами, яка, проте, поєднувалася у нього з традиційною для православ'я вимогою випробовування пастиря чернечим життям. В. – прихильник плекання старослов'янської мови як мови православної релігії, як книжної мови предків, що найбільш адекватно виражала сутність здобутих через “внутрішній” духовний розум божественних істин; водночас він шанував і “просту” староукр. народну мову, активно використовував її у своїй творчості.

Осн. тв.: “Книжка”; “Краткословный ответ Петру Скарге”; “Послание Домники”; “Зачапок мудрого латынина з глупым русином”; “Послание львовскому братству”; “Послание Йову Княгиницкому”; “Позорище мысленное”.

ВИШЕСЛАВЦЕВ, Борис Петрович (1877 – 1954) – рос. філософ. Висланий із Росії у 1922 р. Разом із *Бердяєвим* заснував ж. “Путь” (Париж, 1925) і був його співредактором. В. як мислителя відзначають здатність до сміливого філософського синтезу і принципове уникання безумов-

них визначень та закінчених текстуальних викладів: найвищу цінність для нього становить вихід за межі свідомості, “транс” в Абсолютне. В. стверджує неможливість охопити Абсолютне в поняттях: сфера метафізики – “вся таємнича безмежність, що розгортається в інтуїції”. Ця ідея становить підґрунтя пошуків В. у галузі етики і філософської антропології. Недосконалії моралі закону, яка звернена лише до людської свідомості, В. протиставляє етику благодаті, що сягає глибин підсвідомого. Визнаючи заслуги *Фройда* у розкритті еротичної природи підсвідомого, але слідом за *Юнгом* й *Адлером*, не задовольняючись вузькістю й однобічністю його розуміння лібідо і сублимації, В. протиставляє йому вчення про ерос і сублимацію, що спирається на платонівську і східнохристиянську містичну традицію. Потяг душі до збагачення її сутнісних сил ерос сублимує, перетворює нижчі підсвідомі прагнення у вищі, одухотворюючи і провітлюючи їх до рівня обоювання. Сублимація еросу здійснюється через трансценденцію, ставить людину в залежність від *Абсолюту*. Ця залежність має позитивний сенс, бо рятує людину не тільки від жахливої самотності у світі, а й від замкненості у самій собі, і забезпечує, зрештою, можливість “вільного трансу, вільного виходу у вільний простір Абсолютного”. В останніх працях В. постає як історик рос. філософії, критик *марксизму* і соціальний філософ, рішучий супротивник тоталітаризму і проповідник вищих, релігійно-моральних цінностей, служіння яким вважає єдиною запорукою подолання бездуховності культури індустріальної доби.

Осн. тв.: “Етика Фіхте” (1914); “Етика перетвореного Еросу” (1931).

ВІДЕНСЬКИЙ ГУРТОК – група філософів, математиків та інших вчених, яка була створена у 1925 р. за ініціативою Шліка і під його керівництвом проіснувала у Відні до кін. 30-х рр.; започаткувала основні принципи логічного позитивізму. В. г. перебував під інтелектуальним впливом “ранньої” філософії *Вітгенштайна* (періоду “Логіко-філософського трактату”). Філософська позиція В. г. була антиметафізичною і “науковою”, що виявлялось у відстоюванні і пропаганді “принципу верифікації”: зна-